

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง
เพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน
Action Research and Development of Royal Project Models of Society
in Harmony with Nature

แผนงานวิจัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่โครงการหลวง

โดย

นางสาวจารุณี ภิลุมวงศ์ และคณะ

โดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวง
เพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

Action Research and Development of Royal Project Models of Society
in Harmony with Nature

แผนงานวิจัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่โครงการหลวง

โดย

นางสาวจารุณี ภิฑุมวงศ์

นางสาวสุมามาส ไชยวงศ์

กันยายน 2556

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 นี้

ขอขอบคุณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง แม่ลำน้อย หุ่นเจียง ห้วยเสี้ยว และแม่แฮที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำงานวิจัย

ขอขอบคุณบุคลากร นักวิชาการ นักวิจัย นักพัฒนาสังคม ทั้งจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และในส่วนของสถาบัน รวมทั้งชุมชนเป้าหมาย ที่กรุณาให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2556

คณะผู้วิจัย

1. หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	นางสาวจรรณี ปิлумวงศ์
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	Miss Jarunee Pilumwong
คุณวุฒิ	วิทยาศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต (พีชไร)
ตำแหน่ง	นักวิชาการ
หน่วยงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่	65 หมู่ 1 ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่
โทรศัพท์	0-5332-8496-8
โทรสาร	0-532-8494
E-mail	jaruneep@hrdi.or.th, jpilumwong@yahoo.com

2. ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	นางสาวสุมามาส ไชยวงศ์
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	Miss Sumamas Chaiwong
คุณวุฒิ	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม)
ตำแหน่ง	นักวิจัย
หน่วยงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่	65 หมู่ 1 ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่
โทรศัพท์	0-5332-8496-8
โทรสาร	0-5332-8494
E-mail	sumamasc@hrdi.or.th, sumamas_chaiwong@hotmail.com

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโครงการหลวงเมื่อปี พ.ศ.2512 โดยมีพระราชประสงค์ที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา ลดการปลูกฝิ่น และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ทั้งนี้ จากการดำเนินงานตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา โครงการหลวงได้พัฒนาชุมชนชาวเขาในพื้นที่สูงต่างๆ ของพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งหมด 38 แห่ง จำนวน 289 หมู่บ้าน โดยอาศัยองค์ความรู้จากงานวิจัยถ่ายทอดไปยังประชากรชาวเขากลุ่มเป้าหมายให้มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการปลูกพืชผัก ไม้ผล พืชไร่ และการเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้ปัญหาการปลูกฝิ่นหมดไป ชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ส่งผลให้อัตราการตัดไม้ทำลายป่าลดลง ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขยายผลการดำเนินงานดังกล่าวไปยังพื้นที่สูงต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนานาชาติประเทศ

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่โครงการหลวงเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างสมบูรณ์ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา "ต้นแบบการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องและเหมาะสมกับภูมิสังคมในแต่ละรูปแบบ" มาใช้เป็นหลักของการวิจัย โดยอาศัยหลักการที่สำคัญ ได้แก่ แนวทางดำเนินงานของโครงการหลวง แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวพระราชดำริโครงการธนาคารอาหารชุมชน (food bank) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการสรุปบทเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงวิจัยและพัฒนา ที่สามารถนำไปถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ในชุมชนพื้นที่สูงอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรูปแบบวิถีชีวิตและองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม สำหรับปรับปรุงฐานข้อมูลของชุมชนให้มีความเป็นปัจจุบันมากขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และโอกาสในการพัฒนาของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับแต่ละรูปแบบภูมิสังคม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
3. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่มีความสมดุลและยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

วิธีการวิจัย

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ดำเนินงานภายใต้กรอบของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (participatory action research; PAR) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ต่อเนื่อง) เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลชุมชนให้มีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่มีประสิทธิภาพ
2. การประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันของชุมชนนำร่องของโครงการวิจัยโดยอาศัยการเปรียบเทียบกับคุณสมบัติพึงประสงค์ของชุมชนต้นแบบโครงการหลวง
3. การกำหนดแผนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนของชุมชนนำร่องในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม
3. ทดสอบกิจกรรม ประเมินผล สรุปบทเรียน และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนของชุมชนนำร่องในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมในขั้นตอนต่อไป

ผลการวิจัย

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลสำหรับการจัดการชุมชนบนพื้นที่สูงนำร่องในพื้นที่โครงการหลวงภายใต้บริบทสังคมทั้ง 3 รูปแบบ
จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ในการคัดเลือกพื้นที่ชุมชนนำร่องโครงการวิจัยในปีที่ผ่านมา ทางโครงการวิจัยได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลของชุมชนนำร่องเพิ่มเติม ได้แก่ ข้อมูลปฏิทินกิจกรรมของชุมชน ปฏิทินการใช้พื้นที่เพาะปลูกของชุมชน และข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ถูกสังเคราะห์และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงของชุมชนในแต่ละรูปแบบภูมิสังคมในขั้นตอนต่อไป
2. การวิเคราะห์สภาพปัญหา และโอกาสในการพัฒนาของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับแต่ละรูปแบบภูมิสังคม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
การประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันของชุมชนนำร่องของโครงการวิจัยโดยเปรียบเทียบกับคุณสมบัติพึงประสงค์ของชุมชนต้นแบบโครงการหลวง พบว่า ชุมชนนำร่องในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 4 ชุมชน ได้แก่ บ้านปางบง (ภูมิสังคมป่าเมี่ยง) บ้านห้วยขมิ้น (ภูมิสังคมที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น) บ้านแม่ขนิลเหนือและบ้านดง (ภูมิสังคมทำนาข้าวเป็นหลัก) มีผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจากการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง แม่แอ หุ่งเรียง และแม่ลาน้อย ซึ่งดำเนินงานร่วมกับคณะทำงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในแต่ละพื้นที่ตามลำดับ อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะผลจากการส่งเสริมด้านอาชีพด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์บนพื้นฐานองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมของโครงการหลวง ทำให้ชุมชนดังกล่าวสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนปลอดภัยเสถียร สมาชิกในชุมชนมีความสุขที่ดี และมีระดับการศึกษาเฉลี่ยที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการปรับวิถีชีวิตจากชุมชนที่มีระบบเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพมาเป็นระบบเกษตรเชิงพาณิชย์ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนน้อยลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนในอนาคตได้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันแต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มทั้งทางด้านอาชีพ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการจัดเวทีชุมชนและการ

สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การรวมกลุ่มต่างๆ ในแต่ละชุมชนยังขาดกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนในด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในแต่ละชุมชนมีแนวทางปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้มาอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดทำแนวกันไฟ การทำฝายชะลอน้ำ การปลูกเสริมและฟื้นฟูป่า เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ยังขาดการเก็บข้อมูลเพื่อติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้จากผลการประเมินพื้นที่ดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดแผนงานวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบภูมิสังคม รวมทั้งมีความสอดคล้องกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละชุมชนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมที่เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.2556 ตามระดับความสำคัญและลำดับความเร่งด่วนของกิจกรรม ได้แก่

- 1) การศึกษาและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ถูกต้องตามหลักอนุรักษ์ดินและน้ำ (ศ.แม่แฮ)
- 2) การอนุรักษ์และฟื้นฟูการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น (ทุกพื้นที่)
- 3) การรวบรวมความหลากหลายของสายพันธุ์ข้าวและการทดสอบการคัดพันธุ์ข้าวของชุมชนด้วยเทคนิคการปลูกข้าวต้นเดียวในระบบนํ้าน้อย (ศ.แม่ลำน้อย และ ศ.แม่แฮ ร่วมกับโครงการพืชอาหารหลัก(ข้าว): สำนักวิจัย)
- 4) การศึกษาเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร (ร่วมกับโครงการเตรียมความพร้อมชุมชนด้านการท่องเที่ยว: สำนักพัฒนา)
- 5) การวิจัยและพัฒนากลุ่มหมอนใบชาเมี่ยง (ศ.ป่าเมี่ยง ร่วมกับโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์งานหัตถกรรมของชนเผ่าบนพื้นที่สูง: สำนักพัฒนา)
- 6) การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากลุ่มผู้นำของชุมชนสำหรับการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ (ทุกพื้นที่)

3. ศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่มีความสมดุลและยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- 1) จัดการศึกษาดูงาน เรื่อง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและในการพัฒนาชุมชน ให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง หุ่นเจียง ห้วยเสี้ยว และแม่แฮ)
- 2) จัดการศึกษาดูงาน เรื่อง การอนุรักษ์และการสร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ให้กับกลุ่มอนุรักษ์เครือข่ายป่าต้นน้ำแม่แฮ-แม่เตียน
- 3) การประชุมร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์เครือข่ายป่าต้นน้ำแม่แฮ-แม่เตียน เพื่อวางแผนแนวทางการจัดการกลุ่ม และวางแผนดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะต่อไป
- 4) จัดงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การอาศัยอยู่ร่วมกับป่าของชุมชนบนพื้นที่สูง (ร่วมกับโครงการ Buffer zone และ Food bank: สำนักวิจัย) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติกรอยู่ร่วมกับป่าระหว่างชุมชนบนพื้นที่สูงต่างๆ ซึ่งจะมีการติดตามการดำเนินงานของแต่ละชุมชนต่อไป

ทั้งนี้จากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน ได้แก่ ความเข้าใจและความเห็นชอบในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ จากทั้ง

ชุมชนและผู้ที่มีส่วนข้องทุกฝ่าย กระบวนการติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากทั้งนักวิจัยและเจ้าหน้าที่

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ชุมชนนาร่องพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม แล้วนำมาประเมินสถานการณ์การพัฒนาในปัจจุบันของชุมชนตามคุณสมบัติพึงประสงค์ของชุมชนต้นแบบโครงการหลวง พบว่า ชุมชนนาร่องของโครงการวิจัยทั้ง 4 พื้นที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะในด้านอาชีพ ส่วนในด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการพัฒนา โดยการกำหนดแผนการวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่เหมาะสมกับแต่ละรูปแบบภูมิสังคม ทั้งนี้จากการติดตามและสรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามแผนวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงดังกล่าว พบว่า นอกจากความเหมาะสมของกิจกรรมกับรูปแบบภูมิสังคมแล้ว ความเข้าใจและการความเห็นชอบให้ดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ทั้งจากชุมชนและผู้ที่มีส่วนข้องทุกฝ่าย การติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
ผู้วิจัย	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทคัดย่อ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
3. ขอบเขตโครงการวิจัย	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development)	5
2. การประยุกต์หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน	7
2.1 ซาโตยามา: วิถีปฏิบัติของชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Satoyama initiative)	7
2.2 การจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการ (Integrated watershed management; IWRM)	10
2.3 เศรษฐกิจพอเพียง	12
2.4 โครงการธนาคารอาหารชุมชนตามพระราชดำริ (Food bank)	14
2.5 หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	15
3. ผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ.2555	15
4. กรอบแนวคิดงานวิจัย	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	27
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	34
เอกสารอ้างอิง	36

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขอบเขตงานวิจัยของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	4
2	ชุมชนนำร่องของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	16
3	องค์ประกอบของระบบภูมิสังคมบริเวณพื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	17
4	ผลการวิเคราะห์สถานภาพองค์ประกอบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา สำหรับใช้วางแผนทางพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม	18
5	แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงภูมิสังคมป่าเมี่ยง	21
6	แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงภูมิสังคมที่ทำนาข้าวเป็นหลัก	22
7	แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงภูมิสังคมที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น	23
8	การประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันของชุมชนนำร่องของโครงการวิจัยตามคุณสมบัติพึงประสงค์ของชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม	30
9	แผนการดำเนินงานวิจัยเชิงพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม	33

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของการเกิดความสมดุลระหว่างมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ	6
2	การประยุกต์ใช้นโยบายและองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ในการติดตามตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืน	7
3	แนวคิดวิถีปฏิบัติของชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนแบบชาโตยามา	9
4	มโนทัศน์ของการจัดการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำแบบบูรณาการ	11
5	การบูรณาการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	11
6	ภูมิทัศน์การแบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำของประเทศไทย	12
7	กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	17
8	สภาพปัญหาเบื้องต้นของชุมชนนำร่องโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	20
9	กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน	24
10	ลักษณะบริบทปัจจุบันของชุมชนนำร่องของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนต้นแบบโครงการหลวงฯ ในแต่ละรูปแบบภูมิสังคม	28